

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ

**У КОНТЕКСТІ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО
ПРОСТОРУ**

Київ - Житомир
2005

УДК 371. 01. (097)

ББК 34.04

П 27

Рекомендовано до друку вченою радою Житомирського
державного університету імені Івана Франка
(протокол №5 від 25 листопада 2005 року)

Рецензенти:

Зязюн І.А. – академік АПН України, доктор філософських наук,
професор;

Дем'янчук А.С. – доктор педагогічних наук, професор, академік АН
вищої школи.

Редакційна колегія:

Бех І.Д., академік АПН України, доктор психологічних наук,
професор; Кузь В.Г., академік АПН України, доктор педагогічних наук,
професор; Дубасенюк О.А., доктор педагогічних наук, професор,
академік Міжнародної Академії Акеологічних наук (Санкт-Петербург);
Дем'янчук О.Н., доктор педагогічних наук, професор; Левківський М.В.,
доктор педагогічних наук, професор; Лісова С.В., доктор педагогічних
наук, професор; Плахотнік О.В., доктор педагогічних наук, професор.

**П 27   Підготовка вчителя у контексті Європейського
освітнього простору: Збірник наукових праць / За ред. проф.
Левківського М.В. – Київ-Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка,
2005. – 260 с.
ISBN 966-8456-54-8**

У збірнику репрезентовані основні напрями формування професійної
компетентності майбутніх учителів з використанням інноваційних
технологій в умовах приєднання вищої освіти України до Болонського
освітнього простору. Адресується студентам, магістрантам, аспірантам,
викладачам.

УДК 371. 01. (097)

ББК 34.04

ISBN 966-8456-54-8

© Інститут ПВ АПН України,
Інститут ПППО АПН України,
Житомирський держуніверситет

ЗМІСТ

Бех І.Д. МОРАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗУСИЛЬ В. СУХОМЛИНСЬКОГО

Кузь В.Г. УЧИТЕЛЬ НОВОГО ПОКОЛІННЯ: ДЕРЖАВНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ

Левківський М.В. ПЕДАГОГІЧНЕ КРАЄЗНАВСТВО В ОВОЛОДІННІ СТУДЕНТАМИ ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНИМИ НАДБААННЯМИ

Заброцький М.М. ДІЛОВА ГРА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Кузнецова О.А. МОРАЛЬНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

Вірковський А.П. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА В ХХІ СТОЛІТТІ

Андрійчук А.П. ЦИВІЛІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ

Волкова Н.В. ПРОБЛЕМА ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ

Шквир О.Л. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО КЛАСНОГО КЕРІВНИЦТВА

Дмитрієва С.М., Марчук Т.В. ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Грищенко Т.О. ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Заболотська О.О. ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Іванцова О.П. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАСТОСУВАННЯ МОДУЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Левківський А.М. СИСТЕМНИЙ КОНТРОЛЬ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ ВНЗ З ФІЗИКИ

Мірошниченко О.А. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Кравчина Т. В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ В НАВЧАННІ

Козич І.В. КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ОСОБИСТІСНА, ПРОФЕСІЙНА ЯКІСТЬ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Прус А.В. ПЛАНУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ СТЕРЕОМЕТРІЇ	88
Жуковська А.Л. НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ	96
Гуманкова О.С. РОЛЬ І МІСЦЕ ГРУП ЗА ІНТЕРЕСАМИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	102
Якименко П.В. ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ ДО ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ	109
Балашова О.С. КОНЦЕРТМЕЙСТЕРСЬКА КОМПЕТЕНТНІСТЬ – НЕОДМІННА УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ	113
Король Л.М., Максимець С.М. РОЗВИТОК ГУМАНІСТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ У ВЧИТЕЛІВ ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ПЕРЕДУМОВА ВИХОВАННЯ ГУМАННОСТІ У ШКОЛЯРІВ	120
Костюшко Ю. О. ФУНКЦІОНАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ (В СИТУАЦІЇ КОНФЛІКТУ)	124
Багрій В.С., Осницька Т.Р. ВИВЧЕННЯ МУЗИЧНОЇ ТА УСНОЇ НАРОДНОЇ ПОЕТИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ	129
Ключковська І.М. ПІДРУЧНИК З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАТИВНИХ ПРОЦЕСІВ У ВИЩІЙ ШКОЛІ	135
Олійник С.В. ПОТЕНЦІЙНА СУТНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ЧИННИК САМОРОЗВИТКУ В УМОВАХ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	139
Назаренко Л.М. ІНТЕРАКТИВНЕ СПІЛКУВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЇХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ	145
Василишина Н.М. СПІВПРАЦЯ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З ДИТЯЧИМИ БІБЛІОТЕКАМИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА УМОВА ВИХОВАННЯ БАЗОВИХ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ У ДІТЕЙ	148
Кіян О.І. ДІЯЛЬНІСТЬ ШКОЛИ – РОДИНИ У МОРАЛЬНО-ДУХОВНОМУ ЗРОСТАННІ ДІТЕЙ (З ДОСВІДУ РОБОТИ)	154
Коваль І.В. НАВЧАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ПРОЦЕСІ ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ	163
Глєбова Ю.А. ІНТЕРАКТИВНІ ПРИЙОМИ ВИКОРИСТАННЯ НАОЧНОСТІ НА ВСІХ ЕТАПАХ ОПРАЦЮВАННЯ ТЕОРЕТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ НА УРОКАХ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ В 5-8 КЛАСАХ	168

Панасюк С.Л. КУЛЬТУРА ПОБУТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	175
Чепіль М.М. УКРАЇНОМОВНІ ПІДРУЧНИКИ – ДЖЕРЕЛО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ГАЛИЧИНИ (XIX СТ.)	179
Памірська Л.Ю. СТАНОВЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ НА ВОЛИНІ (КІНЕЦЬ XIX – ПОЧ. XX СТ.)	186
Миськова Н.М. ІСТОРІЯ ШКІЛЬНОЇ ПОЧАТКОВОЇ МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ І СУЧАСНІСТЬ	192
Гіперс З.В. ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ В ГАЛИЧИНІ НА ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ	198
Борейко О.М. ГРОМАДСЬКІ ТОВАРИСТВА ВОЛИНІ (КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ)	202
Павленко В.В. НАУКОВО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ФЕДОРА ШТЕЙНГЕЛЯ НА ВОЛИНІ	208
Малярчук О.В. РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ В США (КІНЕЦЬ XX – ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)	211
Папіжук В.О. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ФРАНЦУЗЬКИХ СТАРШОКЛАСНИКІВ (II ПОЛ. XX СТ.)	218
Багрий В.С. ПРОБЛЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ	223
Бойченко Л.О. СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДІ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	226
Борейко А.І. БЛАГОДІЙНИЦЬКА ТА МІСІОНЕРСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕРКОВНИХ БРАТСТВ ВОЛИНІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XIX СТОЛІТТЯ)	231
Павлик Н.П. НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	235
Левківська О.М. ГРОМАДЯНСЬКА КУЛЬТУРА АНГЛІЙСЬКИХ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ЄС	237
Дубова В.В. ЕТИКА СПІЛКУВАННЯ У РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДИПЛОМАТІВ	241
Кирилюк С.П. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ ВИХОВАННЯ	245
Буханевич Н.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ	248

Козич І.В. Конфліктологічна компетентність як особистісна професійна черта майбутніх викладачів вищої школи

В статті розглядаються сутність, зміст, компоненти конфліктологічної компетентності, як умови професійної компетентності майбутніх викладачів вищої школи і місце конфліктологічної компетентності в структурі професійної педагогічної компетентності.

I.V.Kozych. Conflictological Competence as a Personal, Professional Feature of Future Teachers of Higher Educational Institutions

The article is dedicated to the determination of the subject, content and components of the conflict competence as the condition of professional competence of the future teacher of a higher school. It is also devoted to the place of conflict competence in the structure of professional pedagogical competence.

УДК 372.851.4

А.В. Прус,
асистент

(Житомирський державний університет)

ПЛАНУВАННЯ У КОНТЕКСТІ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ШКІЛЬНОГО КУРСУ СТЕРЕОМЕТРІЇ

Розглянуто організацію етапу планування навчальної діяльності вчителя та учня у контексті прикладної спрямованості шкільного курсу стереометрії як один із засобів реалізації компетентісного підходу.

Нам випало жити в епоху, коли у світі проходять зміни цивілізаційного значення, які поєднують у собі високий динамізм і глобальний характер. Потужним прискорювачем цих змін виступають революційні зрушення в області інформації та комунікативних технологій. У книзі "Социодинамика культуры", яка видана 40 років тому, А. Моль наступним чином розподіляє акценти у проблемі оволодіння знаннями сучасною людиною (що залишається актуальним): "Школа жизни дает больше, чем школа академическая, и большую часть своих полезных знаний мы рассчитываем извлечь именно из нее. Эта констатация равносильна признанию несостоятельности существующей системы образования, ибо она говорит о разладе между школой и жизнью" [1: 47]. Сьогодні активно обговорюється підхід модернізації освіти на компетентісній основі (Є.Я. Коган,

В.В. Лаптев, О.Є. Лебедев, С.А. Ленська, А.А. Пінський, С.А. Раков, І.Д. Фрумін, Б.Д. Ельконін та ін.).

Такий підхід досить актуальний, оскільки має на увазі *цілісний досвід розв'язування життєвих проблем*, виконання ключових функцій, соціальних ролей, компетенцій. Компетентісний підхід в освіті ширший, ніж підхід з позицій предметних знань, вмінь та навичок, і містить в собі широкі гуманістичні, морально-етичні, культурні, естетичні, мотиваційні та інші компоненти, націлені на творчість, дію, ініціативу, виконання, результат [2: 2]. Таким чином, постає питання про те, яким чином (якими методами, за допомогою яких засобів тощо) потрібно провадити такий підхід у навчальній діяльності, під час опанування конкретними предметами та питання виховання спеціалістів, спроможних його здійснювати. Щодо останнього, то мова фактично йде про формування професійної компетентності вчителя. Найменше інформації ми знайшли у методичних публікаціях стосовно компетентісного підходу у вивченні математики зокрема, стереометрії, в загальноосвітній школі та, відповідно, про набуття необхідних компетенцій вчителем математики.

Отже, завданнями даної статті є: 1) означити періоди становлення професійної компетентності вчителя математики; 2) розглянути прикладну спрямованість шкільного курсу стереометрії як один із засобів здійснення компетентісного підходу; 3) запропонувати організацію етапу планування діяльності вчителя та учня у контексті прикладної спрямованості шкільного курсу стереометрії як одного із засобів реалізації компетентісного підходу.

Компетентність вчителя, а саме вчителя математики, як професіонала формується протягом учбової діяльності в школі (певна частина учнів стане вчителями і візьме за основу своєї майбутньої діяльності модель навчання, яку він мав у школі); навчання в обраному вищому навчальному закладі; протягом своєї безпосередньої роботи в школі. Це і є ті три періоди, коли закладається, зростає та кристалізується професійна, фахова компетентність. Як відомо, система компетентностей в освіті має ієрархічну структуру, рівні якої складають: ключові компетентності (міжпредметні та надпредметні); загально-галузеві компетентності; предметні компетентності. У роботі [3: 13] відзначено, що на відміну від професійної компетентності, яка має нормовану сферу прикладання, сформовані зразки результатів діяльності і вимоги до їх якості, ключова (загальноосвітня) компетентність проявляється як певний рівень функціональної грамотності. Ці два види компетентності об'єднують досвід, який не зводиться до набору знань і вмінь, цілісність і конкретність сприйняття ситуації, готовність до отримання нового продукту. Неможливо говорити про *професійну компетентність* вчителя математики без розгляду поняття математичної компетентності. У статті [2: 5] С.А. Раков пише, що математична компетентність поєднує як

галузеви, так і предметні компетентності разом, має свій внесок до інших компетентностей. Під *математичною компетентністю* розуміють вміння бачити та застосовувати математику в реальному житті, розуміти зміст і метод математичного моделювання, вміння будувати математичну модель, досліджувати її методами математики, інтерпретувати отримані результати. Тому природно математична компетентність пов'язана із реалізацією у школі (вузі) *прикладної спрямованості*. Прикладна спрямованість шкільного курсу стереометрії – це орієнтація цілей, змісту та засобів навчання стереометрії в напрямку набуття учнями (студентами) у процесі математичного моделювання знань, вмінь і навичок, які використовуватимуться ними у різних сферах життя.

Вчитель вибудовує свою діяльність у відповідності з планами: календарними, тематичними, поурочними. Розглянемо, як змінюється характер планування вчителем навчальної діяльності у контексті здійснення прикладної спрямованості як реалізації компетентісного підходу. *Календарний* план, який складає вчитель перед кожним навчальним півріччям, може мати той же вигляд, що і звичайно. Лише тему кожного першого уроку кожної теми бажано формулювати так: “Прикладна інформація, яка приводить до нового поняття (до створення математичної моделі)”, а вже потім записувати безпосередню суто стереометричну тему уроку.

Звичайні загальні рекомендації до написання *поурочних планів* змінюються мало. Відмінність буде полягати лише в наступних положеннях: 1) мету до уроку потрібно формулювати орієнтованому у прикладному напрямку; 2) серед запланованих до розв'язування задач в класі та для домашніх завдань (особливо наприкінці вивчення теми), слід додавати прикладні задачі; 3) на етапі мотивації вивчення нового поняття на уроці потрібно планувати залучення прикладного матеріалу; 4) планувати використання засобів наочності; 5) передбачити одним із останніх етапів уроку звернення до карток учбово-математичних теорій із метою узагальнення та систематизації пройденого. Пояснимо останній пункт.

Нагадаємо, що згідно загальної концепції прикладної спрямованості шкільного курсу стереометрії у його змісті можна виділити системи знань, що володіють властивостями наукової математичної теорії. Ці виділені, дидактично оброблені, зв'язні системи математичних понять, фактів і методів, що забезпечують розв'язання певного кола задач, називають учбово-математичними теоріями (надалі – УМТ). Означений спосіб посилення прикладної спрямованості математики був запропонований З.Я. Хаметовою. Ми використали його для курсу стереометрії, де виділили дев'ять УМТ: базова; координати і вектори у просторі; перетворення у просторі; геометричні тіла та їх комбінації; призма; піраміда; циліндр; конус; куля. У будові матеріалів кожної УМТ вирізняють структурні

складові – *пізнавальні ступені*. *Перший* пізнавальний ступінь носить назву *емпірична основа (ЕО)*. До нього входять факти, поняття, задачі з практики, суміжних дисциплін та інших дисциплін, що приводять до основних понять теорії. *Другий* пізнавальний ступінь (створення математичної моделі – СММ) містить теоретичну основу. До нього входять неозначувані поняття, аксіоми, різні припущення, формальні означення кожного із сукупності математичних понять – об'єкта теорії, що по суті є математичною моделлю деякої області дійсності. *Третій* ступінь складає основний масив теоретичних знань. Він носить назву *результати дослідження математичної моделі (РДММ)*. У матеріалах цього ступеня розвивається система допоміжних понять, вивчаються операції над представниками кожного опорного поняття, їх кількісні характеристики. До матеріалів *четвертого* ступеня (прикладання математичної теорії – ПММ) відносяться різноманітні приклади прикладання математичної моделі і результатів її дослідження до отримання змістовних висновків про реальні речі та явища. За кількістю УМТ у курсі стереометрії виготовляють картки-УМТ для учнів як проект своєї учбової діяльності. Загальний вигляд такої картки подано нижче.

Тематичний план, як відомо, є досить ефективною формою роботи під час вивчення окремих тем. Такий план можна скласти на період вивчення всього курсу стереометрії (на два роки) та пов'язати із системно-структурним розподілом за УМТ. Але щоб його скласти, потрібно бачити взаємозв'язки системно-структурного розподілу та відповідної діючої програми. Це обумовлено тим, що учні на руках мають проект своєї учбової діяльності із стереометрії лише у вигляді карток-УМТ. Для полегшення складання такого плану для загальноосвітніх класів пропонуємо наступну *таблицю взаємозв'язків*.

№ УМТ	Суто стереометричний зміст (суть) із другого та третього ступенів УМТ	Кількість годин	В якій програмовій темі вивчається, у якому класі
І.	Вступ до стереометрії.	6	Вступ до стереометрії (І), 10кл.
	Паралельність у просторі.	16	Паралельність прямих та площин (ІІ), 10кл.
	Перпендикулярність у просторі.	19	Перпендикулярність прямих та площин (ІІІ), 10кл.
	Кути у просторі.	3	Координати і вектори в просторі (ІV), 10кл.
	Двогранні кути. Лінійний кут.	1	Многогранники (І), 11кл.

II.	Вектори. Прямокутна система координат.	10	Координати та вектори у просторі (IV), 10кл.
III.	Рухи. Перетворення подібності.	3	Координати та вектори у просторі (IV), 10кл.
IV.	Паралельне проектування.	2	Паралельність прямих та площин (II), 10кл.
	Ортогональне проектування.	1	Перпендикулярність прямих та площин (III), 10кл.
	Площа ортогональної проекції многокутника.	1	Координати та вектори у просторі (IV), 10кл.
	Подібність і гомотетія просторових фігур.	1	Координати та вектори у просторі (IV), 10кл.
	Многогранник, його елементи. Опуклі.	1	Многогранники (I), 11кл.
	Побудова перерізів многогранників.	2	Многогранники (I), 11кл.
	Правильні многогранники.	1	Многогранники (I), 11кл.
	Поняття про тіло та поверхню обертання.	1	Тіла обертання (II), 11кл.
	Поняття про об'єм.	2	Об'єми (III), 11кл.
	Комбінації геометричних тіл.	6	Комбінації геометричних тіл (IV), 11кл.
V.	Поняття. Види. Площа поверхні. Перерізи.	6	Многогранники (I), 11кл.
	Вписані та описані.	1	Тіла обертання (II), 11кл.
	Об'єм.	2	Об'єми (III), 11кл.
VI.	Поняття. Види. Площа поверхні. Перерізи.	7	Многогранники (I), 11кл.
	Вписані та описані.	1	Тіла обертання (II), 11кл.
	Об'єм.	3	Об'єми (III), 11кл.
VII.	Поняття. Перерізи.	4	Тіла обертання (II), 11кл.

VIII.	Об'єм.	2	Об'єми (III), 11кл.
	Площа поверхні.	3	Площі поверхонь тіл обертання (IV), 11кл.
	Поняття. Перерізи.	3	Тіла обертання (II), 11кл.
	Об'єм.	2	Об'єми (III), 11кл.
IX.	Площа поверхні.	3	Площі поверхонь тіл обертання (IV), 11кл.
	Поняття про кулю та сферу. Перерізи. Дотична площина.	4	Тіла обертання (II), 11кл.
	Об'єм кулі та її частин.	3	Об'єми (III), 11кл.
	Площа сфери.	4	Площі поверхонь тіл обертання (IV), 11кл.

Вимоги до складання тематичного плану доповнюються вимогами, сформульованими для поурочних планів. Також обов'язково потрібно брати до уваги профільну та рівневу диференціацію класу. Звичайно, план можливо і потрібно, в разі необхідності, коректувати.

Учбова діяльність учня, як і будь яка інша діяльність, крім визначення її цілей, теж повинна мати такий етап як планування. Однак, у більшості випадків, учень здійснює роботу, схожу на планування стихійно, коли переглядає підручник, наприклад, із стереометрії. Таким чином, він орієнтується, які стереометричні відомості, у якій послідовності буде проходити та приблизно в які терміни. Але такого "планування" явно недостатньо. Впродовж свого життя: у майбутній професійній діяльності, під час продовження навчання у вищих учбових закладах, під час самостійного здобування знань тощо людина постійно здійснює планування. Тому навчальна діяльність у школі має готувати учня до цього, особливо в контексті прикладної спрямованості курсу.

Планування учнями своєї діяльності починається із їх ознайомлення із визначення нового предмету стереометрії, із цілями його вивчення. Далі, на наступному занятті, вчитель роздає старшокласникам картки – УМТ, вони пронумеровані, потрібно кожному зробити свій екземпляр (або ксерокопію, або учень може її завчасно перекреслити). Загальний вигляд такої картки для учня ми подали у таблиці.

	Теорія	Да та.	Де підруч-нику.	Як опра-цюват и	Задачі		Контроль	
					Кл ас	До ма	Ви д	Да та
ЕО	Мета							
СМ								
М								
РД								

ММ									
ПМ	Результат								
М									

Картки коротко інформують про спосіб вивчення курсу стереометрії про обсяг і зміст матеріалу. Клітинки таблиць УМТ, де говориться про розв'язування суто стереометричних задач та прикладних поступово доповнюються (або завчасно вчителем або учнями на уроці під диктовку вчителя) номерами задач, що планується розв'язати на аудиторних та домашніх заняттях. Кількість задач та їх складність буде різною у різних учнів та класах. Це, звичайно, залежить від профілю класу та рівня навчальних досягнень кожного окремого учня. Так само залежно від профілю будуть відрізнятися і ступені ЕО, РДММ.

У такий спосіб старшокласники постійно мають модель своєї учбової діяльності під час вивчення курсу стереометрії. Учень, у разі необхідності або бажання, зможе самостійно опрацьовувати матеріал, розв'язувати задачі, контролювати навчальну діяльність та передбачати її результати. Оскільки кожен учень має свою картку-УМТ, то він може робити у ній відмітки про те, що вже опрацьовано, розв'язано тощо. Наприклад, учні полюбили викреслювати пройдене або зафарбовувати певним кольором фон питань, які розібрані. Також, на зворотному боці картки, як виявилось у результаті коректуючого експерименту, учні записують основні означення, які потрібно знати або формулювання необхідних теорем, формули; роблять певні рисунки та ін. Цей процес проходив спочатку стихійно: записи робили далеко не всі учні, ці записи були нерегулярні, а форма викладу інформації була часто громіздкою, переобтяжена несуттєвими деталями. Вчителі не заперечували проти подібних записів і дозволяли, за нашим проханням, користуватись ними під час виконання невеликих письмових робіт. У результаті, практично, всі учні почали постійно вести відповідні записи, але виявилось, що якість відображення стереометричної інформації не покращилась, іноді спостерігалось просто переписування тексту параграфа без виявлення головного, другорядного тощо. В останньому випадку, конспекти просто перетворились у легальні шпаргалки. Тому ми прийшли до необхідності створення своєрідних *тезисно-опорних конспектів* у знаково-символічній формі (із використанням невеликих словесних підказок та підказок-рисунків), які є відображенням пройденого стереометричного матеріалу. Зразок такого конспекту подавав вчитель поступово, протягом вивчення всієї першої УМТ "Базова". Далі, під час вивчення інших УМТ, старшокласники продовжували складати такі конспекти спочатку під керівництвом вчителя, а далі – самостійно. Такий конспект узагальнює пройдену частину суто стереометричного матеріалу та дозволяє бачити учням структуру і взаємозв'язки пройденого матеріалу. Опорним конспектом потрібно, на нашу думку, дозволяти учням користуватись під час написання

самостійних робіт та усних відповідей (до того ж, велика кількість вчителів самі використовують план або тези до уроку в ході його ведення). Практика вільного користування своїми опорними конспектами, як засвідчив експеримент, допомагає учням менше хвилюватись під час відповідей, свідомо та творчо ставитись до процесу їх виготовлення (зауважимо, як виявилось у результаті бесід із учнями, вони перестали писати шпаргалки, коли готувались до залікових уроків, відповідей біля дошки і т.д.). Таким чином, старшокласники набули мотивацію продумувати та планувати свою подальшу навчальну діяльність, набувати навички самостійної роботи, зокрема, з підручником, посібниками тощо.

Отже, початковими умовами для здійснення прикладної спрямованості шкільного курсу стереометрії як одного із засобів компетентісного підходу ми виділяємо *діяльність вчителя*, направлену на прикладну орієнтацію цілей, що забезпечить перетворення зовнішніх завдань (поставлених вчителем) у мету суб'єкта (учня) та *сумісну діяльність вчителя та учня*, направлену на планування своєї діяльності у процесі навчання. Для чого необхідно вчителю виконати наступне: 1) чітко *формулювати мету* вивчення стереометрії (та її окремих розділів та тем) для учнів із зазначенням, що конкретно потрібно опрацювати, чого навчитися; 2) пояснити *для чого* це необхідно; 3) визначити *засоби досягнення мети* (дедуктивний характер стереометрії; метод математичного моделювання; системно-структурний розподіл матеріалу, картки-УМТ; опорні конспекти тощо); 4) проаналізувати *труднощі досягнення мети* (абстрактність матеріалу; недостатній розвиток просторової уяви та уявлень; труднощі під час зображень просторових фігур тощо) та *способи їх подолання* (широке залучення наочності; виготовлення моделей геометричних тіл тощо); 5)

забезпечити інформування учнів про успішність виконання поставлених завдань; *фіксувати проміжні результати*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Моль А. Социодинамика культуры. – М., 1973. – 80с.
2. Раков С.А. Формування математичних компетентностей випускника школи як місія математичної освіти // Математика в школі. – 2005. – №5. – С. 2-7.
3. Болотов В.А., Сериков В.В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе // Педагогика. – 2003. – №10. – С. 8-14.

Прус А.В. Планирование в контексте прикладной направленности школьного курса стереометрии.

Рассмотрено организацию этапа планирования учебной деятельности учителя и ученика в контексте прикладной направленности школьного

курса стереометрии как один из способов реализации компетентностного подхода.

Prus A.V. Planning in the Context of Applied Trend of the School Course of Stereometry.

Organization of the stage of planning of educational activity between teacher and pupil in the context of applied trend of the school course of stereometry as one of the means of realization of the competent approach has been considered.

УДК 378: 371.261

А.Л. Жуковська
аспірант

(Житомирський державний університет)

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ РЕЙТИНГУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається актуальність та необхідність впровадження сучасної системи оцінювання навчальних досягнень у практику навчання українських навчальних закладах у світлі вимог єдиного європейського освітнього простору

Одним із ключових чинників інтеграції України в європейський освітній простір є реалізація принципів гуманізації освіти, демократизація, переорієнтація процесу навчання на розвиток творчої особистості. Для цього суттєво виявляти обдарованих дітей та студентів всіх рівнях освіти, організовувати для них спеціальні форми навчальної діяльності, здійснювати диференціацію в навчанні. Відповідно до цього змінюються підходи в оцінюванні успішності як учнів, так і студентів, мають орієнтуватись на позитивний результат, а не на ступені невдач. Оглядаючи на те, що в кінцевому підсумку навчальна діяльність впливає на формування не просто якісних знань, умінь та навичок, а на становлення майбутнього професіонала відповідно до його спеціалізації, визначення рівня навчальних досягнень є особливо важливим.

Гострою проблемою сьогодення є недосконалість системи контролю оцінювання в середніх та вищих навчальних закладах України. Контроль та оцінювання достатньо часто залишаються суб'єктивними, методи реалізації – застарілими. Попри безумовні досягнення у нинішній системі освіти в ній існують певні недоліки, а саме: відсутність стимулів до якісної систематичної роботи, низький рівень активності та самостійної